

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ב ד ין ב מ ג מ ח ה ש כ ו ע
בסריכה ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת הערים והמים

נראה (הסכ"ג)

הסכום לא יופיע
עלון ההרכה

ט"ג-ל"ה
הברד

א. האלות כלליות

1. סוגים פסוקי הברד (י"ג-ל"ה) מהאורי זאר המכות עד הנה. כמה?
2. לתאר הברד, פסוקים כ"ג-כ"ה:
מה הם האמצעים הספרותיים לתאר נוראות הברד?

ב. י"ד: כי הפעם הזאת אני הולח את כל מגפותי אל לבך.

ראב"ע ד"ב כי: הזכיר מגפותי בעבור הקולות והכרד והמטרה והאזי שהחברו, ולא ראינו שפחד פרעה בכל המכות העוברות כחס שפחד מזאת.

ר' אברהם בן הרמב"ם: במכה זו נאספו הנפירים בזולתה וזה, כי היא השחיתה את הצמח ואת החי שאינו מדבר ואת המדבר; הערוב השחית את בני האדם, והדבר השחית את החי, והברד איבד את שניהם; הארבה איבד את הצמח כמבואר, והברד גם כן, כמו שאמר בברד (ט' כ"ה) "ואת כל עץ השדה שבר..."

ובדרך הדרי"ה כי בפעם הזאת" שבאו הברד והארבה וחסך ומכה בכורות רצופות זו מיד אחר זו, בזמן קצר בלי הפסק ימים בלנחיתם כמו שקדם. ומה שהזכרנו מיושב יותר עם פשוטו של מקרא ולפי דעתו ז"ל יהיה הטעם: "כי מן הפעם הזאת".

אור החיים ד"ה כל מגפותי: ... והנכון בעיני, שנחכוין לומר אליו, כי באמצעות מכה זו ייטב לבו להבין. להרגיש במגפותי שהביא עליי ה'. יובן כי בכל מכה ומכה שהביא עליו עד עתה לא היה מחליט פרעה בדעתו כי חס (=המכות) מאלוקי היכולת והיה תולה במכספות, וזה לך האות שגם החרטומים עושים כן. והגם שהיה מכה שאמרו החרטומים אצבט אלוקים היא, יש מקום לפרעה לחשוב, כי אפשר כי האנשים החמה לא השיבו הסגת מטה ואהרון במכספות ואומרים כן, ולעולם ימצא אדם שיעשה כן. לזה אמר אליו ה': "כי בפעם הזאת" באמצעות המכה אשר הביא עליך (=הפעם) אני שולח את כל מגפותי, לכבר הבאתי עליך, אל לבך. פירושו: שרע כי לא מעזה כסוף המה אלא מעזה אלוקים. וזהו אמרו "מגפותי" בכנוי העושה אותם, כי בראותך מכה נפלאה איד אין יכולת לכשוף לעשות אפילו דומה לדומה, להוריד את סן השמים בפלאי פלאות, אז לראשונה החבונן.

יצחק סמאל רגיו (באור) ד"ה כי בפעם הזאת: בפעם הזאת הגדל כל כך המכה, עד שכל מגפותי שהבאתי עך עתה ולא שמח לבך עליהן, עתה יסובו אל לבבך חזקה ואל לבב עבדיך כדרך (דברים ד' ל"ט) "וחשבונות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים", כי מן המכה הזאת חשונם על הראשונות עד כאראה הכלן צדקו יחדיו ובאו עליך כמטפט על רוע מעלליך, ולאין כמוני עושה נפלאות בצדק ובמשפט.

ד.ב. קאסוטו סמות ע' 78: בפעם הזאת, במחזור המכות המתחיל עכסיו, ובמה שיבוא אחריו כסיה המכות "אני שולח את כל מגפותי אל לבך ובעבדיך ובעמך". אם אינך שולח את עמי אני שולח בך - מידה כנגד מידה - את כל מגפותי, מגפות קטות ונוראות שגענת יד אל לבך ואל לב עבדיך ועמך (רמז למכה האחרונה, מכה בכורות)...

1. מה הקשר בפסוקנו לאותו נסו ליהב כל הנ"ל?
2. כמה דעות שונות נאמרו בישוב הקטי הנ"ל ומה ביניהן?
3. מהי ההוכחה מדברי הכתוב לדברי ראב"ע שלא ראינו בכל המכות עד הנה שפחד פרעה כחס שפחד מן הברד?
4. מהי החוספת המיוחדת במכה זו לעולה לעסוק רקח שפחיד - מבחינה פסיכולוגית - שאינו בחמס המכות שקדמו לברד?
5. מהי הראיה מן הכתוב לדברי בן הרמב"ם שהמכות הקודמות לא באו "רצופות זו מיד אחר זו"?
6. מהי ההוכחה מלחון הכתוב שאין מתחיל מחזור מכות חדש (כדברי מ.ד. קאסוטו)?

... כי גנעם הזאת אני מרצה את כל מגמתה...
בעבור דעה כי אין כמוני בכל הארץ.

ט"ו: כי ענה שלחתי את ידי ואך אותך ואח עמך בדבר ותחד מן הארץ
ט"ז: ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הראותך את כחי ...

רס"י ד"ה כי ענה שלחתי: כי אלו רציתם, כשהיחה ידי במקנך שהכיתים בדבר, שלחתי
והכיתי אותך ואח עמך עם הבהמות ותחד מן הארץ, אבל בעבור זאת העמדתך וגו'.

עקרה יצחק כי ענה שלחתי ידי...: אם היחה הכונה לבר לבדך לך, שיש לי יכולת מה
בארץ, כבר יחאמת זה כשהייתי מכה אותך ואח עמך בדבר ותחד מן הארץ. אמנם
העמדתך ליפוח כח זה המופת ולהודיע וללמד כי לא לבר יט לי הכח בארץ אבל
שחתפסט ממלתי ויכולתי בכלה, ואין בכל מדיה ומלכיה שלא יחויב לעשות רצוני
והוא אמרו: "בעבור הראותך את כחי ולמען ספר כחי".

מ.ד. קאסוטו: אלו רציתי "כי ענה שלחתי את ידי", הייתי טולח כבר את ידי במלוא
גבורתה "ואך אותך ואח עמך בדבר" והייתי מכה בדבר גם אותך וגם את עמך ולא
רק את מקניכס; ואלו כן עשיתי, היית אבוד אחה ועמך, ואולם לא רציתי לעשות כך,
לא מפני תקצרה ידי חלילה, ואף לא מפני חלא היה עונש כזה ראוי לכס, אלא
רק לשם מטרה אחרת: "בעבור זאת העמדתך בעבור הראותך".

סד"ל ד"ה כי ענה שלחתי: מן הראוי היה האעדה כן, על דרך (המ' ב' כ') "דבר ידברו
בראשונה, שאל יראלו באבל"; (ויקרא י' י"ח) "אכול האכלו אותה בקדש" וכן
(ישעיה ב' ט') "ואל תטא להם"

1. מה הקטן בפסוקנו?
2. מה ההבדל בין העבר של "שלחתי" "ואך" "ותחד" לבין
העבר של "העמדתך" לפי רס"י וקאסוטו?
3. אא. לטעם מה מוסיף רס"י את המלים "עם הבהמות" שאינן בכתוב?
4. א. לטעם מה מחבר רס"י בפרושו את פסוקנו אל ראשית חמ' הבא (ט"ז)?
5. אא. במה שונה בעל העקדה מרס"י ומקאסוטו?
6. מהי חוליפת פרושו של סד"ל?

הטובות יט לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית-משה, ירושלים 5 ג 23 10

שאלות בטעמי המקרא העורך: מיכאל פרלמן

א. ז טו כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכה מופת ואמרת אל-אהרן קח את-מטך והלך
לפני-פרעה יהי לתנין.

בעל הסורים: ולא אמר "ויהי" אלא אמר שתסליך אותו אמור למטה יהי לתנין כדי שישמע
פרעה טע"פ דבורך יחזור לתנין.

חד"ל: נ"ל שגם חמלות האלה (=יהי לתנין) המטך מאמר מכה, כי מילה היה צריך לומר
לאהרן שסליך ממחו לפני פרעה ויהי ג"כ צריך לומר לפני פרעה: יהיה המטה
לתנין.

מלבי"ם כל זה יאמר מ זה הוא יצוה סבהילכתו יתהוה ממנו תנין.

קאסוטו: ואני גוזר מעכשיו על אותו המטה: יהיה תנין.

1. באיזו טעלה דניג המפרשים? חלקט לקבוצות.
2. האט אמר לייטב כל דעה עם פיסוק הטעמים.

ב. י"ט ויאמר ה' אל משה אמר אל-אהרן קח מטך ונסה ירך על-מימי מצרים על-נחרתם
על-יאריהם ועל-אגמיהם ועל כל-מקוה מימיהם ויהיו-דם.

רס"י: יאריהם: הם ברכות ניגרים העוליות בידי אדם משפת הנחר לסדות ונילוס מימיו
מחברכים ויולה דרך יאוריים ומסקה הסדות.

ראב"ע: יאריהם: ל' רבים בעבור שהיאור במקומות רבים.

ח"א: יאריהם: ל' ארמיהן, (פעין חלוח)

ח"י: יאריהם: ביביהון (והוא מקו בן המים מכונסים, הן בכלי, הן באגט) (למי
הגירסא שבהוצאת חרבוט יונתן לגיזבורגר).

1. היכן המסטיק הגדול שבצלע הראשונה ומה הסיבה שבעלי הטעמים
פיסקו כך?
2. איך פירשו "יאריהם" ומחו הפירושי המתאים ביותר לסוק הטעמים?

הטובות לאלול בטעמי המקרא יט לשלוח למיכאל פרלמן, קבוצת יכנה ד"ג חוף אשדוד
